

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET
Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Trondheim, 28.08.2024

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2024/5176

Saksbehandler:
Trond Flydal

Høringsuttalelse – forslag til lov om vern av marin natur utenfor territorialgrensen

Direktoratet viser til oversendelse datert 16.05.24 med forslag til lov om vern av marin natur utenfor territorialgrensen. Her kommer vår høringsuttalelse.

Miljødirektoratets overordnede synspunkter til lovforslaget

Miljødirektoratet støtter forslaget til lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet. Den nye loven vil, slik vi ser det, kunne bli et hensiktsmessig verktøy for å verne marine naturområder som er viktig for ivaretagelse av naturmangfoldet. Loven vil gi Norge bedre muligheter til å innfri nasjonale og internasjonale mål og forpliktelser knyttet til bevaring av marint naturmangfold.

Mange elementer i den foreslåtte loven samsvarer med det regelverket som i dag gjelder for vern av natur innenfor territorialfarvannet og på land etter naturmangfoldloven. Direktoratet vil derfor kun avgi uttalelse på enkelte av bestemmelsene hvor det er valgt andre løsninger eller hvor det kan være behov for presiseringer eller avklaringer. Vi har i uttalelsen tatt med enkelte bestemmelser selv om vi ikke har kommentarer, dette for oversiktens del.

Som en overordnet kommentar, støtter vi at departementet i forslaget til lovtekst har tydeliggjort at når en ved sikring av verdifull natur gjennom marint vern, også kan vektlegge klimahensyn. Det er svært viktig at en i fremtidige vernesaker gis anledning til å hensynta den nære sammenhengen mellom arbeidet med å begrense klimaendringer og ivaretagelse av naturmangfold. Som et tilleggsmål ved vern står det spesielt at det kan være viktig bevare et områdes evne til karbonbinding og karbonlagring. Det foreslås at ordlyden endres noe slik at det tydeliggjøres at også andre klimahensyn kan være relevante, eksempelvis enkelte arters behov for nye leveområder for å tilpasse seg fremtidige klimaendringer.

Merknader til de enkelte bestemmelser

Kapittel 2. Opprettelse av marine verneområder

§ 4 Mål for områdevern

Verneområder skal bidra til bevaring av

- a. **variasjonsbredden av naturtyper og undersjøiske landskap**
- b. **arter og genetisk mangfold**
- c. **truet natur**
- d. **større intakte økosystemer**
- e. **områder med særskilte naturhistoriske verdier**
- f. **områder med særskilte kulturhistoriske verdier**
- g. **økologiske sammenhenger nasjonalt og internasjonalt**
- h. **referanseområder for å følge utviklingen av naturen**

Verneområder kan i tillegg bidra til bevaring av områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon.

Til første ledd:

Miljødirektoratet mener det er viktig å se de hovedmålene som er angitt for områdevern i sammenheng med økosystemer som også har særlige klimafunksjoner. De bevaringsmål som beskrevet i bokstav a)-h) kan også omfatte økosystemer som er spesielt viktige for binding og lagring av karbon eller klimatilpasninger.

Vi merker oss at en i lovforslaget kun åpner opp for å vektlegge klima som et tilleggshensyn, der det ellers er tilstrekkelige andre naturfaglige kriterier som tilsier at et område bør vernes. Ved denne løsningen er det særlig å viktig å klargjøre hvorledes for en kan vektlegge klimahensyn sammen med hovedmålene for vern og hvorledes klimahensyn kan sikres i verneforskriften.

Til første ledd bokstav f:

Miljødirektoratet viser til forslaget om å inkludere "særskilte kulturhistoriske verdier" blant de aktuelle hovedformålene ved vern av marine områder. Samtidig fremgår det av høringsnotatet at særskilte kulturhistoriske verdier kun skal være et mulig tilleggshensyn ved vern av områder. Dersom det er meningen at særskilte kulturhistoriske verdier kun skal være et mulig tilleggshensyn, foreslår direktoratet at dette flyttes til andre ledd, på lik linje med bevaring av områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon.

Til andre ledd:

I andre ledd i forslaget til § 4 fremgår det uttrykkelig at det ved etablering av verneområder også kan vektlegges at området er viktig for naturens evne til å binde og lagre karbon.

Bestemmelsen er ny i forhold til naturmangfoldloven, hvor klimahensyn ikke er nevnt i selve lovteksten. Bestemmelsen er ment å tydeliggjøre det som også i dag er rettstilstanden etter naturmangfoldloven, hvor klimahensyn kan være et tilleggshensyn ved vern av områder. Miljødirektoratet støtter forslaget om å synliggjøre i lovteksten at klimahensyn kan være et tilleggsformål ved vern av marine områder.

Vi tolker forslaget til andre ledd slik at binding og lagring av karbon bare er et eksempel på et klimahensyn som kan være et viktig tilleggsformål ved vern av marine områder, og at andre ledd ikke er til hinder for at også andre klimahensyn kan være et tilleggsformål. For å tydeliggjøre dette bør det vurderes å utvide ordlyden i andre ledd, til for eksempel "Verneområder kan i tillegg bidra til bevaring av naturens økologiske prosesser som bidrar til å binde og lagre karbon og natur som reduserer de negative effekter av et endret klima."

Vi mener bestemmelsen bør være så vid at den også fanger opp andre former for klimahensyn enn de som er aktuelle i dag. Samtidig bør ikke målet være så vidt at det ikke blir naturverdiene som er det viktigste ved vernet. Med "natur" i målets siste del om å redusere negative effekter av klimaendringer, er det ment å avgrense mot klimatilpasningstiltak hvor det kan bli målkonflikt mellom bevaring av natur og klimahensyn. Direktoratet mener det er naturlig å kunne vektlegge de samme klimahensynene etter denne loven som vi i dag kan vektlegge etter naturmangfoldloven.

Et slikt eksempel er økosystemer som med stor sannsynlighet vil kunne bevare sin struktur og funksjoner med klimaendringer. Slike "klimarefugier" kan redusere de negative effektene av et endret klima, ved å sikre leveområder for arter som rammes av klimaendringer. Når det i § 4 synliggjøres at klimahensyn kan være en del av målet med et vernevedtak, bør det etter vår vurdering tydeliggjøres at det også vil være adgang til å ta med klimahensyn i verneformålet for det enkelte verneområde. Vi foreslår at dette presiseres i merknadene til § 4. Verneformålet for det enkelte verneområdet har stor betydning for forvaltningen av verneområdene. Det bør derfor fremkomme tydelig av verneformålet hvilke klimahensyn som er en del av verneformålet. Vi peker her også på at det i § 6 femte ledd andre punktum står at restriksjoner på aktivitet ikke skal være strengere enn hva som er nødvendig av hensyn til verneformålet.

Det kan ikke utelukkes at det av hensyn til klima kan være behov for strengere restriksjoner på en del aktiviteter som det ellers kan være aktuelt å åpne for i det enkelte område. Selv om det framgår av § 6 femte ledd at det kan settes restriksjoner av hensyn til verneformålet og at klimahensyn kan inkluderes i verneformålet, mener vi at det også bør klargjøres at bestemmelser av hensyn til klima vil være innenfor rammen av hva som kan reguleres i marine verneområder. Vi foreslår derfor at det i § 6 femte ledd tas inn en tilføyelse om at det i forskriften kan gis bestemmelser av hensyn til naturens økologiske prosesser som er viktig for å lagre og binde karbon og å redusere konsekvensene av et endret klima, eventuelt at dette presiseres i merknadene til § 6.

§ 5 Marine verneområder

Det kan opprettes verneområder i sjø for å beskytte marine verneverdier, inkludert naturverdier som er økologisk betingelser for landlevende arter.

Som marine verneområder kan vernes områder som

- a. inneholder særegne eller representative økosystemer og som er uten tyngre naturinngrep**
- b. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur**
- c. representerer en bestemt type natur**
- d. på annen måte har særskilt betydning for naturmangfold**
- e. utgjør en spesiell geologisk forekomst**
- f. har særskilt naturvitenskapelig verdi**
- g. har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter**

Som marint verneområde kan også vernes et område som ved fri naturlig utvikling eller aktive restaureringstiltak kan oppfylle noen av vilkårene i første ledd bokstav a til g. Dersom det opprettes marine verneområder som krever restaureringstiltak, skal utkast til plan for restaureringen om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

I marine verneområder må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

Generelt:

Miljødirektoratet støtter forslaget om bruk av en generell vernekategori, som i all hovedsak samsvarer med kategorien "marine verneområder" i naturmangfoldloven § 39. Slik bestemmelsen er formulert vil den gi en god mulighet til å ivareta de aktuelle verneinteressene. Ved en trykkfeil synes andre ledd bokstav a til g å ha blitt første ledd.

Til andre ledd:

Det er etter vår vurdering ikke behov for noen tilleggsvilkår i § 5 med tanke på klima. Vi kan vanskelig se at man vil komme i en situasjon der klimahensyn er en del av målet med vern og ingen av vilkårene i § 5 kan brukes. Det er etter vår vurdering tilstrekkelig at det klargjøres at klimahensyn kan være et mål for vern, en del av verneformålet for det enkelte marine verneområdet og at det kan settes restriksjoner av klimahensyn, se våre merknader til § 4 andre ledd.

Til tredje ledd:

I tredje ledd første punktum er det vist til "...noen av vilkårene i første ledd ...". Vilkaene står imidlertid i *andre* ledd. Etter vår vurdering kan "noen" i samme punktum tolkes som at mer enn ett av vilkårene må oppfylles. Vi foreslår at "noen" erstattes med "et eller flere".

Til fjerde ledd:

I merknadene til fjerde ledd i høringsnotatet kapittel 7.2.4 Rettsvirkninger av vern, andre avsnitt at *"Lovforslaget vil gjelde uten videre for private som ferdes i eller har aktivitet i området, likevel slik at den må leses i sammenheng med de mer konkrete reguleringene som er fastsatt i verneforskriften. Overtredelse av bestemmelsen vil derfor medføre straff og andre sanksjoner"*. Etter vår vurdering er det kun i helt spesielle tilfeller at det vil være aktuelt at denne bestemmelsen, ("minimumsvernet") skal være avgjørende for hva som er forbudt i enkeltsaker. Hensynet til klarhet og forutsigbarhet taler for at brukerne skal kunne forholde seg til det som står i forskriften, og at vurderingen opp mot minimumsvernet må foretas av forvaltningen når verneforskriftene vedtas. Vi viser til at verneforskriftene blir vedtatt etter omfattende saksbehandling med involvering og høring av berørte interesser.

§ 6 Forskrifter om verneområder

Kongen i statsråd gir forskrift om det enkelte verneområde etter § 5. Forskriften skal utarbeides i samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

Overfor rettighetshavere som berøres av forskriften, gjelder også forvaltningslovens regler om enkeltvedtak så langt de passer.

Forskriften skal angi

- a. **verneområdets formål, også hvilke naturverdier vernet skal ivareta og den tilstanden som ønskes oppnådd med vernet**
- b. **verneområdets grenser og bestemmelser om bruk og vern av området**
- c. **om verneformålet og restriksjonene gjelder havbunnen, inkludert undergrunnen under havbunnen, vannsøylen, vannflaten eller en kombinasjon av disse**

Verneområdets geografiske utstrekning skal fastsettes ut fra verneformålet. Ved avgrensning av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta

økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.

Innenfor rammene av § 5 kan en verneforskrift forby eller regulere virksomhet, forurensing, tiltak og bruk som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke formålet med vernet. Restriksjoner på aktivitet skal ikke være strengere enn hva som er nødvendig av hensyn til verneformålet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad er sendt departementet og denne deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdets funksjon for verneformålet.

Til tredje ledd bokstav c:

Setningen kan nå leses som at vannsøylen og vannflaten er en del av havbunnen, fordi det ikke framgår at "inkludert undergrunnen under havbunnen" er en innskutt setning i oppstillingen. For å unngå tvil kan man heller skrive:

"c. om verneformålet og restriksjonene gjelder vannflaten, vannsøylen, havbunnen inkludert undergrunnen under havbunnen, eller en kombinasjon av disse."

Etter vår vurdering er det bra at det presiseres i loven at undergrunnen under havbunnen kan være en del av vernet. Dette er ikke presisert i naturmangfoldloven, men vi tolker loven slik at undergrunnen er faller inn under begrepene "bunn" og "sjøbunn", som er begrepene som brukes der. Det bør derfor presiseres i forarbeidene at presiseringen av "undergrunnen" i denne loven, ikke innebærer noen endring av rettstilstanden etter naturmangfoldloven på dette punktet, det vil si at "undergrunnen" er omfattet, selv om det ikke er uttrykkelig nevnt i loven.

Til femte ledd:

Vi viser til våre kommentarer til § 4 Mål for område vern andre ledd, og forslår følgende tilføyelse til femte ledd:

"I forskriften kan gis bestemmelser av hensyn til naturens økologiske prosesser som er viktig for å lagre og binde karbon og å redusere konsekvensene av et endret klima."

Dersom det ikke er aktuelt med en slik tilføyelse, bør det presiseres i lovforarbeidene at slike bestemmelser vil være innenfor rammen av hva som kan reguleres i verneforskriften.

Kapittel 3. Verneprosessen

Miljødirektoratets overordnede merknader til kapittelet:

Direktoratet **viser til** vårt tidligere notat datert den 04.07.24 til KLD om prosess for å identifisere områder for marint vern.

Vi støtter også den ansvarsfordelingen som er skissert i høringsnotatet hvor vi er tiltenkt en viktig rolle i verneprosessen. Det understrekes imidlertid at det vil være nødvendig å tilføre midler og ressurser for å få til gode prosesser og en ønsket fremdrift.

§ 8 Generelle regler for saksbehandling etter loven

I verneprosessen skal det legges til rette for best mulig involvering av berørte myndigheter og interesser.

Saksbehandlingen skal legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, bruk, avgrensing av området og følger av vernet. Det skal også innhentes kunnskap om andre mulige verdier enn verneverdier i området.

I saksbehandlingen skal det ses hen til relevante tiltak i det aktuelle området etter annen lovgivning, inkludert andre effektive arealbaserte bevaringstiltak.

§ 10 *Rettsvirkninger av kunngjøring av planlagt verneforslag*

Når det er foretatt kunngjøring av et planlagt verneforslag, kan søknader om tillatelse mv. til tiltak etter annen lovgivning i et område som inngår i verneforslaget, avslås av ansvarlig myndighet på grunnlag av det planlagte verneforslaget. Ansvarlig myndighet kan bare gi tillatelse dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet.

Ansvarlig departement kan gi tillatelse til tiltak når sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Adgangen til å avslå tiltak etter første ledd gjelder for maksimalt fire år etter at det planlagte verneforslaget er kunngjort, jf. § 9. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

Til andre ledd:

I tilsvarende bestemmelse i naturmangfoldloven er myndigheten lagt til Kongen. Myndigheten kan delegeres. I § 10 er myndigheten lagt til sektordepartementet, og det er uttalt i høringsnotatet at miljøvernmyndighetene alltid skal høres. Etter vår vurdering bør det vurderes å lovfeste at miljøvernmyndighetene (departementet) skal høres.

§ 12 *Begrunnelse for verneforskrift*

Ved fastsettelse av verneforskrift etter § 6 skal begrunnelsen gjøre rede for hvilket naturmangfold og andre verdier forskriften omfatter, og hvordan forskriften bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

§ 13 *Endring av forskrifter for etablerte verneområder*

For etablerte verneområder kan departementet gi forskrift om følgende mindre endringer i verneforskriftene:

- a. **endring av verneområdets navn**
- b. **retting av feil og unøyaktigheter i beskrivelsen av verneområdet**
- c. **grenseendringer som omfatter mindre arealer, og som ikke får nevneverdig betydning for private interesser**

Generelt:

I forarbeidene til den nye loven bør forholdet til bestemmelsen i utkastet § 11 annet ledd om høringsfrist kommenteres. Vi viser her til Ot.prp. nr. 52 (2008-2009), hvor det i merknadene

til nml. § 43 (høring av forslag til verneforskrift) uttalt at minimumsfristen på to måneder kan fravikes for mindre endringer i eksisterende forskrifter.

Til første ledd bokstav b:

Denne bestemmelsen tilsvarer nml. § 34 sjette ledd nummer 2. Etter vår vurdering er det imidlertid uklart hvilken myndighet som faktisk ligger i denne bestemmelsen. Hva menes for eksempel med "unøyaktigheter"? Bestemmelsen er også lite praktisk fordi man ikke lenger bruker grensebeskrivelser ved opprettelse av vern. Vi foreslår derfor at denne bestemmelsen endres til

b. retting av feil i verneforskriften og vernekartet

Eventuelt kan man bare skrive "retting av feil i verneforskriften", da vernekartet regnes som en del av verneforskriften.

§ 14 Midlertidig vern

Departementet kan gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder for å hindre reell risiko for alvorlig eller uopprettelig skade på verneverdier.

Departementet kan, når en bestemt naturtype står i fare for å forsvinne, gi forskrift om midlertidige begrensninger og forbud mot virksomhet som ytterligere kan true naturtypens fortsatte eksistens.

Berørte myndigheter og interesser skal så langt som mulig involveres i saksforberedelsen.

Bestemmelsene for ordinære verneprosesser i §§ 8, 9 og 11 gjelder ikke for forskrift etter første og andre ledd. Når det er fastsatt forskrift om midlertidig vern, skal ordinær verneprosess igangsettes eller fortsette uten ugrunnet opphold.

Overfor rettighetshavere som blir berøres av forskriften, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak så langt de passer.

Forskrift om midlertidig vern gjelder for maksimalt fire år etter kunngjøringen, jf. § 15. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

Til høringsnotatet kapittel 8.7:

I femte avsnitt hvor videre verneprosess er omtalt, er det vist til omtale av § 14 tredje ledd. Vi antar at det er § 14 fjerde ledd det er ment å vise til her, da det er den bestemmelsen som gjelder videre prosess.

Kap. 4 Forvaltning av verneområder

Miljødirektoratets overordnede merknader til kapittel 4:

Miljødirektoratet støtter skisserte modellen for ansvarsfordeling som fremgår av lovteksten og høringsnotatet, hvor direktoratet er foreslått å ha en betydelig rolle i forvaltningen av de nye marine verneområdene. Oppgavene vil være omfattende og reise mange nye problemstillinger i forhold til det ansvaret vi har i dag etter naturmangfoldloven. En viktig

faktor for en vellykket forvaltning av disse nye verneområdene vil være at direktoratet tilføres nødvendige midler og ressurser.

I høringsnotatet kap 9.1 nest siste avsnitt er det opplyst at det kan være aktuelt at Miljødirektoratet oppretter et rådgivende utvalg. Miljødirektoratet støtter denne vurderingen. For vern etter naturmangfoldloven blir det for marine verneområder tatt inn en bestemmelse i verneforskriften for det enkelte området om at forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg. Det er da tale om rådgivende utvalg knyttet til det enkelte verneområde. Også for større verneområder er det vanlig med en slik bestemmelse. I vedtektene til nasjonalpark- og verneområdestyrer er det fastsatt at styrene skal oppnevne et rådgivende utvalg. Dersom det er tenkt ett rådgivende utvalg for alle verneområder opprettet med hjemmel i den nye loven, bør det vurderes om det skal tas inn en egen bestemmelse om dette direkte i loven, Bestemmelsen bør være en kan-bestemmelse hvor myndigheten legges til departementet

§ 16 Restaurering og skjøtsel i verneområder

Departementet kan foreta restaurering og skjøtsel for å opprettholde eller oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet.

Berører restaurerings- eller skjøtselstiltak rettigheter i verneområdet, skal rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av restaurerings- eller skjøtselstiltak skal tilfalle rettighetshaveren.

Generelt:

Miljødirektoratet støtter forslaget om en klar hjemmel for skjøtsel og restaurering av verneområder etter loven. Vi støtter videre at det ikke settes noen begrensninger i loven med tanke på omfang og i forhold til naturtilstanden på vernetidspunktet. Vi peker her på lovutkastet § 5 tredje ledd, hvor det fastsettes at et område som ved fri utvikling eller restaureringstiltak kan oppfylle vilkårene i annet ledd, kan vernes som marint verneområde. Det bør etter vår vurdering være mulig å gjennomføre tiltak som endrer naturtilstanden slik den var på vernetidspunktet dersom det er nødvendig for å oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet. Det bør også etter vår vurdering være mulig å høste for eksempel fremmede arter.

I nml. § 47 er det i femte ledd fastsatt at beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak ikke er enkeltvedtak. Tilsvarende bestemmelse er ikke tatt inn i lovutkastets § 16. Dette bør kommenteres i forarbeidene. Bestemmelsen i § 16 har ikke samme skranker med tanke på omfang av skjøtsel og restaurering som nml. § 47. Det vil ved omfattende skjøtsel og restaurering som berører en rettighetshaver kunne virke urimelig at det ikke gis forhåndsvarsel og klagerett. Det bør derfor presiseres i forarbeidene at en tolkning av forvaltningsloven vil være avgjørende for om en slik beslutning skal anses som enkeltvedtak eller ikke.

Det bør etter vår vurdering også sies noe i forarbeidene om forholdet mellom § 16 og annen lovgivning. Vi tenker her på at det etter omstendighetene kan være aktuelt at forvaltningsmyndigheten i forbindelse med skjøtsel og restaurering må innhente tillatelse etter annet regelverk.

Til første ledd:

I lovutkastet står det i første ledd "opprettholde eller oppnå den **naturtilstanden** som er formålet med vernet (vår utheving)". I forarbeidene bør det kommenteres nærmere hva det betyr at bestemmelsen viser til "naturtilstanden" og ikke kun verneformålet. I henhold til

lovutkastet § 4 Mål for områdevern bokstav e, er et av målene for områdevern å bidra til bevaring av særskilte kulturhistoriske verdier. Slik ordlyden i lovutkastet § 16 er, vil den ikke kunne hjemle skjøtsel og restaurering av kulturhistoriske verdier. Vi bemerker i denne sammenheng at i marine verneområder som opprettes med hjemmel i naturmangfoldloven så er det nå vanlig å ta inn en egen bestemmelse om at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til istandsetting, skjøtsel og vedlikehold av kulturminner.

§ 17 *Dispensasjon fra verneforskrift*

Departementet kan gi dispensasjon fra en verneforskrift dersom det ikke strider mot forskriftens formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Søknader om dispensasjon skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. Ved dispensasjon skal begrunnelsen vise hvordan virkningene dispensasjonen kan få for verneverdiene, er vurdert, og hvilken vekt det er lagt på dette.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller departementenes samtykke.

Til tredje ledd:

I tredje ledd andre punktum står det at vedtak først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller "departementenes samtykke (vår utheving)". Vi antar at det er tale om en skrivefeil og at det skal stå "departementet". I tilsvarende bestemmelse i nml. § 48 tredje ledd står det i "forvaltningsmyndighetens samtykke". Dersom det skal stå "departementene" i lovens § 17, så vil det være en reell forskjell i forhold til tilsvarende bestemmelse i naturmangfoldloven som bør omtales i forarbeidene. Det da også sies noe i forarbeidene om hvordan dette er tenkt løst i praksis.

Det bør presiseres i forarbeidene om bestemmelsen i tredje ledd om parallelle søknader bare skal gjelde for søknader om dispensasjon etter § 17 eller også når det søkes om tillatelse etter andre bestemmelser i verneforskriftene. Etter vår vurdering så er ikke ordlyden helt klar på dette punktet.

Til høringsnotatet kapittel 9.3:

I høringsnotatet kapittel 9.3 første avsnitt er dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 omtalt. Her står det at naturmangfoldlovens regler i §§ 8-10 skal legges til grunn ved behandlingen dispensasjonssøknader. Ved behandling av søknader etter dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 skal imidlertid alle prinsippene i naturmangfoldloven kapittel II legges til grunn som retningslinjer, jf. nml. § 7. I henhold til nml. § 2 om stedlig virkeområde så gjelder ikke miljørettsprinsippene i § 11 om kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder utenfor territorialfarvannet. Bestemmelsene i nml. §§ 7-10 gjelder så langt de passer.

Det er i forbindelse med forslaget til ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet ikke foreslått noen endringer i virkeområdet for de miljørettslige prinsippene i nml. kapittel II. Vår vurdering er at prinsippene i nml. §§ 11 og 12 bør gjelde også i saker som gjelder vern av marin natur utenfor territorialfarvannet. Prinsippene vil særlig være relevante ved behandling av søknader om tillatelser/dispensasjon. Miljødirektoratet foreslår derfor at virkeområdet i nml. § 2 endres, slik at prinsippene i nml. §§ 11 og 12 også gjelder i saker etter den nye loven. Uavhengig av om nml. §§ 11 og 12 skal gjelde for den nye loven eller ikke, bør problemstillingen kommenteres i forarbeidene. Det bør også kommenteres at prinsippene gjelder naturmangfold generelt og ikke bare naturverdier knyttet til verneformålet.

§ 18 Endring og omgjøring av tillatelser

Departementet kan oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse som nevnt i § 5 femte ledd siste punktum eller § 17, eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake hvis

- a. **det er nødvendig for å hindre uforutsette vesentlige skadevirkninger på verneverdiene**
- b. **skadevirkningene på verneverdiene kan minskes uten urimelig kostnad for tiltakshaveren**
- c. **ny teknologi gjør det mulig å redusere ulempene for verneverdiene vesentlig**
- d. **tiltakshaveren i betydelig grad, gjentatte ganger eller vedvarende overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven**
- e. **det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler**

En tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det er gått ti år siden den ble gitt. Departementet kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom erfaring viser at det kan skje uten skadevirkninger av betydning for verneverdiene.

Ved avgjørelser etter første og annet ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil medføre for tiltakshaveren og de fordelene og ulempene endringen eller omgjøring for øvrig vil medføre.

Til første ledd:

I første ledd vises det til § 5 femte ledd siste punktum. Det korrekte må være § 6 femte ledd tredje punktum om at det også kan gis bestemmelser om at visse tiltak ikke kan utføres uten at søknad er sendt departementet og denne deretter har gitt tillatelse.

Kapittel 5. Tilsyn mv.

§ 19 Tilsyn

Departementet fører tilsyn med miljøtilstanden i verneområdet og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av loven blir overholdt.

Den som kontrolleres eller er ansvarlig for virksomheten, skal gi tilsynsmyndighetene nødvendig bistand og opplysninger under utøvelse av

tilsynet. Tilsynsmyndighetene kan under utøvelse av tilsynet gi pålegg om å stanse fartøy, fjerne redskap eller selv fjerne redskap og forankring til slike og stanse andre pågående aktiviteter om bord i fartøyet.

Tilsynet skal føres så effektivt som forholdene tilsier, med minst mulig belastning for miljøet.

Generelt:

Vi støtter forslaget i forhold til hvem som skal være ansvarlig myndighet. Det er nærliggende at miljømyndighetene har tilsynsansvaret også i verneområder i ytre farvann. Direktoratet vil understreke at tilsyn i disse områdene vil gi spesielle utfordringer og være ressurskrevende. Det vil være viktig at det tilføres tilstrekkelige ressurser til nødvendig tilsyn og at tilsynet utføres i samarbeid med andre myndigheter, slik som Kystvakta.

§ 22 Miljøvedtaksregister

Vedtak etter denne loven skal registreres i miljøvedtaksregisteret opprettet i medhold av naturmangfoldloven § 68.

Generelt:

Miljødirektoratet støtter forslaget om registrering av vedtak i miljøvedtaksregisteret.

Kapittel 6. Håndheving og sanksjoner mv.

§ 23 Retting og avbøtende tiltak

Departementet kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med denne loven eller vedtak gjort med hjemmel i loven.

Den som gjennom overtredelse av loven eller vedtak gjort med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av verneverdiene, skal sette i verk tiltak for å forhindre slik forringelse. Har forringelsen allerede inntrådt, skal ytterligere forringelse forhindres og om mulig skal tilstanden for verneverdiene før overtredelsen skjedde gjenopprettes ved egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av departementet eller pålegg etter første ledd.

Plikten etter andre ledd gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

§ 27 Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som

a. **overtrer bestemmelsene i § 5 fjerde ledd og § 19 andre ledd første punktum, § 20 og §**

23 andre ledd

b. **overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 6 første ledd og § 14 første og andre ledd**

c. **overtrer bestemmelser i en enkelttillatelse gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b, eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 17 første ledd**

- d. **unnlater å etterkomme et særskilt pålegg etter § 19 andre ledd andre punktum, § 21 første ledd, § 23 første ledd og § 24 andre ledd**

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Generelt:

Miljødirektoratet viser til at § 24 første ledd og § 21 andre ledd er bestemmelser som fastsetter direkte plikter, på lik linje med forpliktelsene som følger av bestemmelsene som nevnes i forslaget til § 27 første ledd bokstav a. Direktoratet ber departementet vurdere om overtredelsen av de to nevnte bestemmelsene også skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr, eventuelt at det gis en begrunnelse i høringsnotatet for hvorfor overtredelse av disse to bestemmelsene ikke skal kunne sanksjoneres.

§ 28 Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a. **overtrer bestemmelse i § 5 fjerde ledd, § 19 andre ledd første punktum, § 20 og 23 andre ledd**
- b. **overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 6 første ledd og § 14 første og andre ledd**
- c. **overtrer bestemmelser i enkelttillatelser gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 17 første ledd**
- d. **unnlater å etterkomme særskilt pålegg etter § 19 andre ledd andre punktum, § 21 første ledd, § 23 første ledd og § 24 andre ledd**

Grov overtredelse av bestemmelser nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på verneverdiene, om skaden på verneverdiene må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

Dersom en overtredelse som nevnt i første ledd samtidig innebærer overtredelse av annen lov, gjelder første og andre ledd bare i den utstrekning forholdet ikke rammes av en bestemmelse om tilsvarende eller strengere straff

Generelt:

Miljødirektoratet viser til at § 24 første ledd og § 21 andre ledd ikke er nevnt i forslaget til § 28 første ledd bokstav a. Vi viser her til vår merknad til forslaget til § 27 om overtredelsesgebyr ovenfor.

Kapittel 7. Erstatning

§ 29 Erstatning til rettighetshavere

Rettighetshavere i områder som blir helt eller delvis vernet etter denne loven, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. Dersom bruken krever tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det foretas kunngjøring etter § 8.

Når vilkårene for erstatning er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i ekspropriasjonserstatningslova. Ved anvendelsen av ekspropriasjonserstatningslova § 10 skal tidspunktet for fastsettelse av verneforskriften legges til grunn.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som igangværende bruk.

Til første ledd:

I første ledd andre punktum er det vist til § 8, mens det korrekte er § 9 om kunngjøring av planlagt verneforslag.

§ 30 Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Et krav om erstatning etter § 29 skal fremsettes skriftlig til departementet innen fire måneder fra verneforskriften er fastsatt. Departementet kan forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse. Når det er fremsatt krav om erstatning, skal staten gi tilbud om erstatning senest ett år etter at verneforskriften ble fastsatt. Bestemmelser i tvisteloven om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Blir tilbudet ikke akseptert, kan rettighetshaveren senest seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for departementet om at staten begjærer skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning etter § 29.

Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i annet ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke rettighetshavers nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av rettighetshaver gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20. Skjønnet holdes for øvrig etter reglene i skjønnsprosessloven.

Til andre ledd:

Vi foreslår en språklig endring i andre ledd andre komma, ved at "det" endres til "tilbudet".

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 32 Endring i andre lover

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

Til § 32 Miljødirektoratets foreslår en endring i naturmangfoldloven § 2 tredje ledd slik at *også prinsippene i NML §§ 11 og 12 blir gjeldende i forhold til denne loven. Jf vår merknad om dispensasjon i § 17.*

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Signe Nåmdal
avdelingsdirektør

Trond Flydal
fagdirektør